

Tezaurul monetar de la Netezi (Jud. Neamț)

LIA BĂTRÎNA și ADRIAN BĂTRÎNA

La o distanță de 180 m spre răsărit de capela reședinței feudale de la Netezi, interceptată și cercetată în cursul anilor 1979—1980, în cursul lucrărilor agricole de la începutul lunii iulie a anului 1981, săteanul Arseni Vasile descoperă un număr de 16 dinari ungurești, aduși la suprafața arăturii de lama plugului. Aflindu-se în zonă în ziua respectivă, cu scopul de a constata starea de conservare a vestigiilor surprinse în anii anteriori, am luat cunoștință imediat de apariția acestor monede și am procedat meintirziat la efectuarea unui sondaj de salvare. Rezultatul a fost pe măsura așteptărilor, în final putind fi recuperat de pe suprafața de circa 400 m² un număr de 514 monede de diferite proveniențe, emisiuni și tipuri, toate din argint.

Componența tezaurului pe emitenți este următoarea:

1. *Regatul maghiar* este reprezentat prin 432 de dinari dintre care 320 au fost emiși de Matei Corvin (1458—1490) iar 112 de Vladislav al II-lea (1490—1516). Dinarii sînt de tipul „Patrona Hungariae”, în care Madona apare redată cu vâl, cu coroană sau cu coroană și nimb, în diferite variante.

2. *Regatul Poloniei* este prezent în tezaur cu 43 de tripli groși, emisiuni de la Sigismund al II-lea (1548—1572) — 3 exemplare, Ștefan Bathory (1575 — 1586) — 9 exemplare și Sigismund al III-lea Vassa (1587—1632) — 31 exemplare, destinate atit Poloniei cît și teritoriilor anexate acesteia, Lituania și Riga.

3. *Imperiul Otoman* îi aparțin 19 aspri ce pot fi datați în totalitate în secolul al XVI-lea, ultimul din punct de vedere cronologic fiind o emisiune din 1595 a sultanului Mahomed al III-lea (1595—1603).

4. Am lăsat la urmă menționarea celor 20 de taleri ce întregesc tezaurul nostru, piese ce constituie în secolele XVI—XVII unele dintre cele mai puternice monede ale Europei, cu largă putere de circulație datorită atit valorii lor, a calității superioare a argintului (888,89%) cît și calității lor artistice. Primele monede de tipul talerilor apar în Europa în jurul anilor 1484—1486 ca urmare a activității monetare a arhiducelui Sigismund de Thal al Tirolului. Prima reglementare imperială cu privire la emisiunile monetare ale Imperiului romano-german datează din 1524, dar cu toate încercările autorității imperiale de a

Fig. 1. Netezi. Des thalers du trésor : 1 la ville impériale Kempten (1547); 2 la ville impériale Colonia (1568); 3 l'archevêché de Liège, l'archevêque Gérard von Groesbek (1569); 4 l'archevêché de Trier, l'archevêque Iacobus III de Eltz (1572); 5 le duché de Brunswick Lunebourg — le duc Iulius (1579).

Fig. 1. Netezi. Taleri din tezaur: 1 orașul imperial Kempten (1547); 2 orașul imperial Colonia (1568); 3 arhiepiscopatul de Liège-Gérard von Groesbeck (1569); 4 arhiepiscopatul de Trier- Iacob III de Eltz (1572); 5 ducatul de Brunswick Lunebourg- ducele Iulius (1579).

Impune o ordine și o unificare a sistemului monetar, fiecare stat, oraș imperial sau arhiepiscopat va continua să bată monedă după propriile sale reglementări.

Dintre cei 20 de taleri conținuți de tezaurul nostru, un număr de 16 sînt *emisiuni ale Imperiului romano-german* după cum urmează: doi aparțin orașelor imperiale Kempten (1547—Carol V) și Colonia (1568 — Maximilian II), doi aparțin arhiepiscopatelor de Liège (1569 — arhiepiscopul Gerard von Groesbeck) și de Trier (1572 — arhiepiscopul Iacob III de Eltz), unul este o emisiune a ducatului de Brunswick-Lunebourg din 1579 aflat sub conducerea ducelui Iulius, iar 11 sînt emisiuni ale ducatului Saxoniei — dintre care 9 sînt bătute sub ducele elector Augustus între anii 1565—1581, unul sub ducele elector Cristian în 1584, ambii din linia albertină a dinastiei și ultimul sub ducii Frederic Wilhelm I și Iohannes, în 1589, ce provin din linia ernestină a dinastiei.

Regatul Spaniei este prezent printr-un scud bătut de Philip II (1556—1598) în 1570 pentru senioria de Utrecht; *Republica Provinciilor Unite* printr-un arends-(rijks) daalder bătut de provincia Frizia în 1584; iar *Regatele Ungariei și Poloniei* prin cîte un taler emis de Rudolf II și respectiv Ștefan Bathory, piese bătute în 1592 și, respectiv în 1585.

Atrăgînd atenția asupra mării varietăți de monede ce circulau în Moldova veacului al XVI-lea,

una dintre dovezi constituind-o însăși componența tezaurului de la Netezi, nu putem omite aspectele legate de valoarea apreciabilă pe care o reprezenta acesta din punct de vedere economic. Dar acestea urmează a fi discutate într-un cadru mai larg, odată cu prelucrarea sistematică a tezaurului.

Cît privește data îngropării tezaurului ea este ulterioară anului 1595 căruia îi aparține cea mai recentă emisiune monetară.

LE TRÉSOR MONÉTAIRE DE NETEZI, DÉP. DE NEAMT

RÉSUMÉ

A une distance de 180 m vers l'est de la chapelle de la résidence féodale du village de Netezi découverte et étudiée pendant les années 1979—1980, au mois de juillet 1981 on a découvert un trésor monétaire composé de 514 monnaies d'argent. Le trésor est formé par: 432 dinars émis sous le règne de Matei Corvin (320 pièces) et de Vladislav II (112 pièces), 43 triples gros émis par Sigismund II (3 pièces) Ștefan Bathory (9 pièces) et Sigismund III Vassa (31 pièces); 19 aspres émis par l'Empire Ottoman au XVIe s., 20 écus émis par l'Empire romano-allemand (16 pièces), le royaume d'Espagne (1p), la République des Provinces Unies (1p.) l'Hongrie (1 p.) et la Pologne (1 p.).

La dernière émission monétaire du trésor appartenant à l'année 1596, on peut conclure qu'il ait été enfoui ultérieurement à cette date.